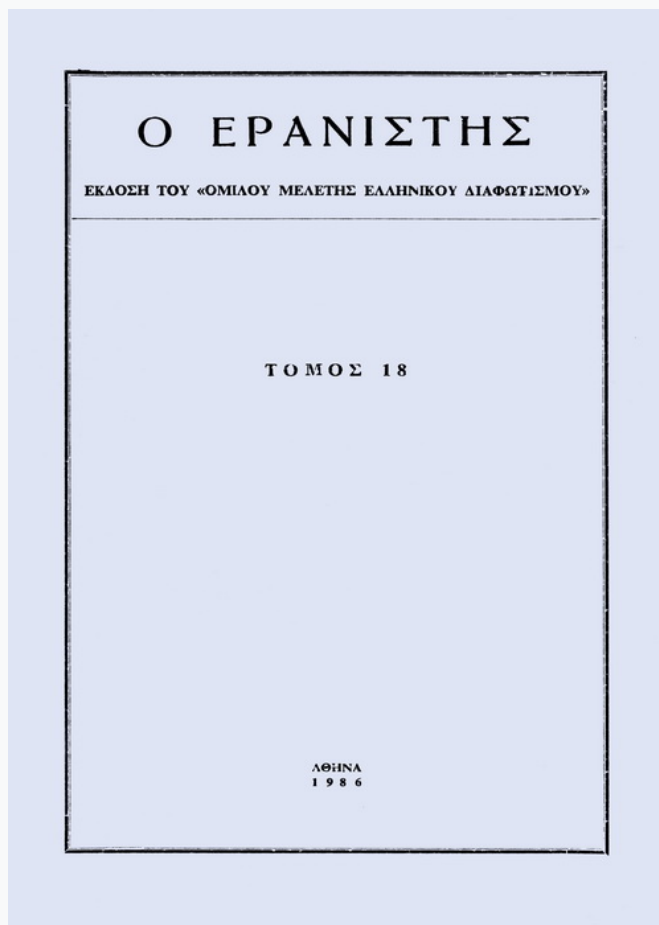

The Gleaner

Vol 18 (1986)

Η αυτοβιογραφική επιγραφή του Νικόδημου Β΄
Μεταξά στα Μεταξάτα της Κεφαλονιάς (1642)

Γ. Γ. Αλισανδράτος

doi: [10.12681/er.292](https://doi.org/10.12681/er.292)

To cite this article:

Αλισανδράτος Γ. Γ. (1986). Η αυτοβιογραφική επιγραφή του Νικόδημου Β΄ Μεταξά στα Μεταξάτα της Κεφαλονιάς (1642). *The Gleaner*, 18, 151–162. <https://doi.org/10.12681/er.292>

Η ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ Β΄ ΜΕΤΑΞΑ ΣΤΑ ΜΕΤΑΞΑΤΑ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ (1642)

Στὸν πρῶτο καὶ δεῦτερο τόμο τῶν «Κεφαλληνιακῶν Χρονικῶν» (1976 καὶ 1977) δημοσιεύθηκαν δύο μικρὰ μελετήματα τοῦ Ἀθ. Ε. Καραθανάση γιὰ τὸν ἀρχιεπίσκοπο Κεφαλληνίας, Ζακύνθου καὶ Ἰθάκης Νικόδημο Β΄ Μεταξά (1585-1646)¹. Ἐπίσης στὸ δεῦτερο τόμο τοῦ ἴδιου περιοδικοῦ δημοσιεύθηκε ἀπὸ τὴν Ἀλίκη Γ. Κράβαρη ἓνα ρητορικό ἐγκώμιο τοῦ Ἀγγέλου Μπενιζέλου (α΄ μισό τοῦ 17ου αἰ.) γιὰ τὸν ἐπιφανῆ κληρικό τῆς Κεφαλονιάς². Τὸ σημερινὸ δημοσίευμα δὲν ἔρχεται νὰ φέρει νέα στοιχεῖα γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράση τοῦ Νικόδημου Β΄ Μεταξά, ἀλλὰ νὰ ἀποκαταστήσει καὶ νὰ σχολιάσει ἓνα αὐτοβιογραφικὸ κείμενό του, ποὺ μᾶς ἔχει παραδοθεῖ παραποιημένο ἀπὸ τοὺς ἀντιγραφεῖς. Πρόκειται γιὰ τὴ μεγάλη ἐπιγραφή στὰ Μεταξάτα τῆς Κεφαλονιάς (1642), ποὺ ἐξιστορεῖ συνοπτικὰ τὴ δράση τῶν ἐπισκόπων Νικόδημου Α΄ καὶ Νικόδημου Β΄ Μεταξά στὴν ἐπισκοπὴ Κεφαλλη-

1. Βλ. Ἀθ. Ε. Καραθανάσης, «Γιὰ ὀρισμένα βιογραφικά τοῦ Νικόδημου Μεταξά», *Κεφαλληνιακὰ Χρονικά*, τ. Α΄, 1976, σ. 124-129· τοῦ ἴδιου, «Ἕνα ἀνέκδοτο ἔγγραφο τοῦ Κύριλλου Λούκαρη γιὰ τὸ Νικόδημο Μεταξά (Δεκέμβριος 1628)», *δ. π.*, τ. Β΄, 1977, σ. 78-82. Γιὰ τὸ Νικόδημο Β΄ Μεταξά βλ. Π. Χιώτης, *Ἱστορικὰ ἀπομνημονεύματα Ἑπτανήσου*, τ. ΣΤ΄, Ζάκυνθος 1887, σ. 127-143· Ἡλίας Α. Τσιτσέλης, *Κεφαλληνιακὰ Σύμμικτα*, τ. Β΄, Ἀθήνα 1960, σ. 101-115, ὅπου καὶ ἡ προηγούμενη βιβλιογραφία. (Ὁ Τσιτσέλης, *αὐτ.*, σ. 101 καὶ 115, ἀναφέρει ὡς ἔτος τοῦ θανάτου τοῦ Μεταξά τὸ 1647. Ἐπίσης στὴ σ. 116 ἀναφέρει πάλι ὡς ἔτος ἐκλογῆς τοῦ διαδόχου του τὸ 1647. Αὐτὸ φαίνεται νὰ εἶναι ἀνακρίβεια. Βλ. καὶ Μ.Ι. Μανούσακας, *Ἀνέκδοτα πατριαρχικὰ γράμματα (1547-1806) πρὸς τοὺς ἐν Βενετίᾳ μητροπολίτας Φιλαδελφείας καὶ τὴν Ὀρθόδοξον Ἑλληνικὴν Ἀδελφότητα*, Βενετία 1968, σ. 68. Ἀλλὰ καὶ ὁ Π. Χιώτης, *δ. π.*, σ. 143 ἀναφέρει λαθεμένα ὡς ἔτος τοῦ θανάτου του τὸ 1640). Γιὰ τὴν κυριότερη βιβλιογραφία τοῦ Νικόδημου Β΄ Μεταξά μετὰ τὸν Τσιτσέλη βλ. Εντο Layton-Ζένιου, «Nicomemus Metaxas, the first Greek printer in the Eastern world», *Harvard Library Bulletin*, τ. XV, ἀριθ. 2, Ἀπρίλ. 1967, σ. 161-166· Gunnar Hering, *Ökumenisches Patriarchat und Europäische Politik, 1620-1638*, Wiesbaden 1968, σ. 162-165, 167-170, 174-175. Ἐπίσης βλ. Ντ. Κονόμος, *Ζάκυνθος. Πεντακόσια χρόνια (1478-1978)*, τόμος τρίτος, *Πολιτικὴ ἱστορία*, (Τεύχος Α΄ 1478-1800), Ἀθήνα 1981, σ. 100, 101, 113, 114, 127, 135· πβ. τοῦ ἴδιου *Ζακυνθινὰ Χρονικά (1485-1953)*, Ἀθήνα 1970, σ. 32.

2. Βλ. Ἀλίκη Γ. Κράβαρη, «Ἀγγέλου Μπενιζέλου ἀνέκδοτο ἐγκώμιο στὸν Νικόδημο Μεταξά», *Κεφαλληνιακὰ Χρονικά*, τ. Β΄, 1977, σ. 291-318

νίας, Ζακύνθου και Ίθάκης (1591-1600 ο πρώτος και 1628-1646 ο δεύτερος). Η μαρμάρινη πλάκα της επιγραφής αυτής, όταν τοποθετήθηκε το 1642, ήταν έντοιχισμένη στο κωδωνοστάσιο του ναού του Αγίου Νικολάου των Μεταξάτων, όπου τότε είχε την έδρα της ή επισκοπής των τριών νησιών. Μετά τους σεισμούς του 1953, όταν γκρεμίστηκαν όλα τα κτίσματα της παλαιάς Ήπισκοπής, ή επιγραφή έμεινε καταγής, άκουμπισμένη στον τοίχο του παλαιού έπισκοπικού νεκροταφείου που είναι δίπλα στο ναό του Αγίου Νικολάου· από το 1980 όμως έχει έντοιχιστεί στο δυτικό τοίχο του ναού, δεξιά καθώς μπαίνουμε, στο έξω μέρος.

Η επιγραφή αυτή των Μεταξάδων δεν είναι ανέκδοτη· αντίθετα, έχει δημοσιευτεί τέσσερις φορές έως σήμερα: από τον Κ. Ν. Σάθα στη «Νεοελληνική Φιλολογία» του το 1868³, από τον Έπαμεινώνδα Κ. Μεταξά στο βιβλίο του για την οίκογένεια Μεταξά το 1893⁴, από το μητροπολίτη Κεφαλληνίας Γερμανό Ρουμπάνη (1934-1951) σε μονόφυλλο το 1938 ή 1939⁵, και από το Νικόλαο Β. Μεταξά στο βιβλίο του για το μητροπολίτη Γερμανό Καλλιγά το 1972⁶. Αλλά και τις τέσσερις φορές το κείμενο της επιγραφής μās έχει παραδοθεί παραλλαγμένο από πάρα πολλά λάθη. (Τα περισσότερα τα έχει ή τελευταία δημοσίευση, του Ν. Β. Μεταξά, ή όποια επιπλέον παραποιεί και τις τέσσερις χρονολογίες που υπάρχουν στην επιγραφή). Και είναι άπορίας άξιο πώς έγιναν όλα αυτά τα λάθη, αφού ή επιγραφή είναι πολύ καθαρά σκαλισμένη στο μάρμαρο και διαβάζεται πολύ άνετα, πράγμα που μπορεί να το διαπιστώσει και ό αναγνώστης των γραμμών αυτών από τη φωτογραφία που δημοσιεύεται σήμερα εδώ.

3. Βλ. Κωνσταντίνος Ν. Σάθας, *Νεοελληνική Φιλολογία*, Αθήνα 1868, σ. 286-287. Ό Σάθας γράφει μακρό κείμενο για το Νικόδημο Β΄ Μεταξά, *δ. π.*, σ. 274-287.

4. Βλ. Έπαμεινώνδας Κ. Μεταξάς, *Ιστορία της Οίκογενείας Μεταξά από το 1081 μέχρι το 1864 Έτους*, Αθήνα 1893, σ. 44-45.

5. Πληροφορία του κ. Γεράσιμου Σταματίου, που υπηρετούσε τότε στη Μητρόπολη Κεφαλληνίας. Το μονόφυλλο δεν έχει χρονολογία· έχει διαστάσεις 228×255 χιλ. και τίτλο τόν εξής: *Έπιγραφη Έπισκοπής Μεταξάτων επί πλακός έντοιχισμένης εις το κωδωνοστάσιον του Ι. Ναού Αγ. Νικολάου - Έπισκοπής*. Το κείμενο είναι τυπωμένο σε δίπτυχο — όπως είπαμε πώς είναι σκαλισμένο και στο μάρμαρο —, στη μία όψη. Έννοείται ότι ό τίτλος του μονόφυλλου δεν υπάρχει στην πλάκα της επιγραφής. (Συλλογή Γ. Γ. Άλυσανδράτου).

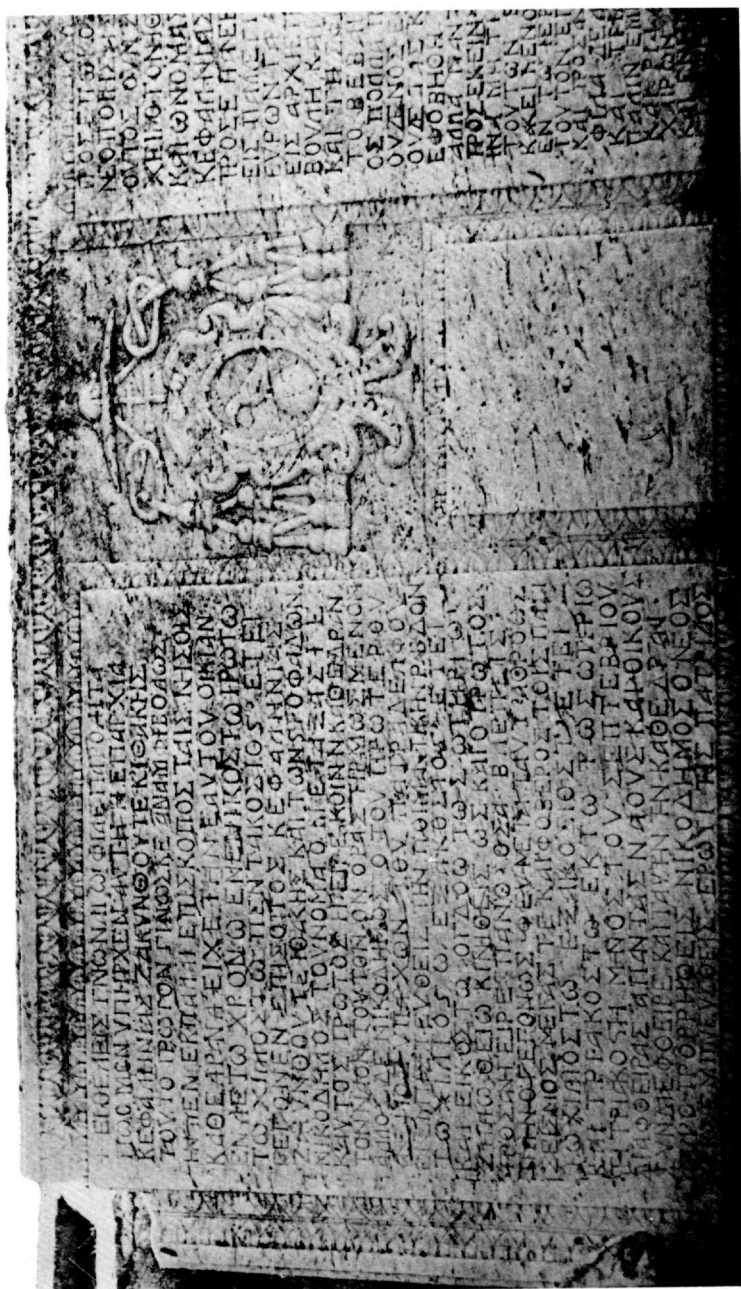
6. Βλ. Νικόλαος Β. Μεταξάς, *Ό μητροπολίτης Αθηνών Γερμανός Καλλιγάς (1844-1896)*, έκδοση της Άποστολικής Διακονίας της Έκκλησίας της Ελλάδος, Αθήνα 1972, σ. 102-103. Ό συγγραφέας του βιβλίου εκτός του ότι παραποιεί το κείμενο της επιγραφής (βλ. παρακάτω) της βάζει και έναν άσχετο τίτλο: «Περιγραφή της οίκοδομής της εις χωρίον Μεταξάτα Έπισκοπής».

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι συντάκτης τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Νικόδημος Β΄ Μεταξᾶς καὶ ἐπομένως τὰ στοιχεῖα ποὺ μᾶς δίνει εἶναι αὐτοβιογραφικά, δηλ. αὐθεντικά. Ἰδιαίτερα μᾶς ἐνδιαφέρουν τὰ χρονολογικὰ στοιχεῖα τοῦ κειμένου, ποὺ εἶναι τὰ ἑξῆς: τὸ 1591 ἐπίσκοπος Κεφαλληνίας, Ζακύνθου καὶ Ἰθάκης ἐγίνε ὁ Νικόδημος Α΄ Μεταξᾶς· τὸ 1628 ἀρχιεπίσκοπος στὴν ἴδια ἐπισκοπή, — ποὺ τώρα προβιβάστηκε σὲ ἀρχιεπισκοπή — ἐγίνε ὁ Νικόδημος Β΄ Μεταξᾶς, ἀνεψιὸς τοῦ προηγούμενου· στίς 30 Σεπτεμβρίου τοῦ 1636 ἐγίνε τρομακτικὸς σεισμὸς στὴν Κεφαλονιά· ὁ Νικόδημος Β΄ διετέλεσε μητροπολίτης Φιλαδελφείας στὴ Βενετία τρία χρόνια· καὶ ἡ ἐπιγραφή ἐγράφηκε τὸ 1642.

Ἡ ἐπιγραφή εἶναι σκαλισμένη μὲ πολλὴ ἐπιμέλεια σὲ πλάκα μαρμαρίνη πλάτους 2,35 μ. περίπου, ὕψους 1,10 μ. περίπου καὶ πάχους 115 χιλ. περίπου. Τὶς τέσσερις πλευρὲς τῆς πλάκας τὶς περιτρέχει κομπὸ κυμάτιο μὲ τὴν κορυφὴ στραμμένη πρὸς τὰ μέσα. Τὸ κείμενο εἶναι σκαλισμένο σὲ δύο στήλες, ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἡ ἀριστερὴ ἔχει 29 στίχους καὶ ἡ δεξιὰ 32. Τὰ γράμματα εἶναι κεφαλαῖα, κομπᾶ καὶ πολὺ εὐδιάκριτα, ὕψους 23 χιλ. περίπου στὴν πρώτη στήλῃ καὶ κάπως μικρότερα πρὸς τὸ τέλος τῆς δευτέρας (γιατὶ ἐδῶ, καθὼς εἴπαμε, οἱ στίχοι εἶναι περισσότεροι). Τὶς δύο στήλες τοῦ κειμένου τὶς περιτρέχει ἄλλο κυμάτιο, ὅμοιο μὲ τὸ προηγούμενο, ἀλλὰ μὲ τὴν κορυφὴ στραμμένη πρὸς τὰ ἔξω. Ἀνάμεσα στίς δύο στήλες ὑπάρχει ἓνα καλλιτεχνικὸ ἀνάγλυφο, ποὺ παριστάνει τὸ οἰκόσημο τῶν δύο ἐπισκόπων τῆς οἰκογένειας Μεταξᾶ. Κάτω ἀπὸ τὸ οἰκόσημο ὑπάρχει κενὸς χῶρος τετράγωνος, 35×35 χιλ., ποὺ τὸν περιτρέχει ἐπίσης κυμάτιο μὲ τὴν κορυφὴ πρὸς τὰ ἔξω.

Ἡ ἐπιγραφή ἔχει ὡς ἑξῆς (τηρῶ τὴν ὀρθογραφίαν τοῦ κειμένου):

- α' στήλῃ † *Εἰ θέλεις γινῶναι, ὦ φίλε παροδῖτα,
πῶς μὲν ὑπῆρχεν αὕτη ἡ ἐπαρχία,
Κεφαλληνίας, Ζακύνθου τε κ' Ἰθάκης,
τοῦτο πρῶτον γίνωσκε ἀναμφιβόλως.*
- 5 *Ἦν μὲν ἔκπαλαι ἐπίσκοπος ταῖς Νήσοις
καθέδραν δ' εἶχε τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν.
Ἐν δὲ τῷ χρόνῳ ἐνενικοστῷ πρώτῳ
τῷ χιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ ἔτει
γένονεν ἐπίσκοπος Κεφαλληνίας,*
- 10 *Ζακύνθου τε, Ἰθάκης καὶ τῶν Στροφάδων
Νικόδημος τοῦνομα ὁ Μεταξᾶς γε
καὐτὸς πρῶτος ἤγειρε κοινὴν καθέδραν
τὸν ναὸν τοῦτον, ὃν ὀρᾷς ἡρμωσμένον.*

Εἰκ. 1. Ἡ αὐτοβιογραφικὴ ἐπιγραφή τοῦ Νικόδημου Β' Μεταξά, 1642, μὲ τὸ ἐπισκοπικὸ τοῦ οἰκόσημο.
(Φωτογραφία Ν.Γ. Μοσχονά τὸ 1979, ὅταν ἡ πλάκα βρισκόταν καταγής, ἀκουμπισμένη στὸν τοῖχο τοῦ νεκροταφείου)

- 15 ἄλλος δὲ Νικόδημος, ὁ τοῦ πρωτέρου
 ἀνεψιὸς ὑπάρχων τοῦ πατραδέλφου,
 ἐνεμπιστευθεὶς τὴν ποιμαντικὴν ῥάβδον
 τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἔτει
 καὶ εἰκοστῷ ὀγδῶ τῷ σωτηρίῳ,
 20 ζήλω θεῖῳ κινηθεὶς, ὥς καὶ ὁ πρῶτος,
 προσανήγειρε πάνθ' ὅσα βλέπεις.
 Πλὴν ὁ γεγονώς, φεῦ!, μετὰ ταῦτ' ἀθρόως
 σεισμὸς μέγας τε καὶ φοβερός τοῖς πᾶσι
 τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἔτει
 καὶ τριακοστῷ ἔκτῳ τῷ σωτηρίῳ,
 25 τῇ τριακοστῇ μηνός τοῦ Σεπτεμβρίου,
 διαφθείρας ἅπαντας ναοὺς καὶ οἴκους
 συνδιέφθειρε καὶ ταύτην τὴν καθέδραν.
 Ἄλλ' ὁ προρρηθεὶς Νικόδημος ὁ νέος
 θεῖῳ ἐμπνευσθεὶς ἔρωτι τῆς πατρίδος
 30 προσεπωκοδόμησε πάλιν τὰ τεῖχη
 νεοποιήσας πάσας τὰς κατοικήσεις.
 Οὗτος οὖν δεξάμενος τὴν προστασίαν,
 χειροτονηθεὶς παρὰ τοῦ Πατριάρχου
 καὶ ὀνομασθεὶς ἀρχιεπίσκοπός τε
 35 Κεφαλληνίας, Ζακύνθου τε καὶ Ἰθάκης,
 προσεπανεβίβασε τὴν ἐπαρχίαν
 εἰς παμμέγιστον τιμὴν τε καὶ ἀξίαν.
 Εὐρών γὰρ ταύτην ἐπισκοπὴν μὲν οὖσαν
 εἰς ἀρχιεπισκοπῆς ἤγαγε τάξιν
 40 βουλῇ καὶ γνώμῃ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου,
 καὶ τῇ σφραγίδι τῆς Ἀριστοκρατίας
 τὸ βέβαιον εἴληφεν ἐξ Ἑνετίας.
 Ὅς πολλὰ παθὼν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας
 οὐδενὸς ἐφείσατο πλούτου ἢ μόχθου
 45 οὐδὲ τὰς καταδρομὰς τῶν ἐναντίων
 ἐφοβήθη πώποτε ἢ τοὺς κινδύνους,
 ἀλλὰ πάντα σκύβαλα νομίσας τάδε
 πρὸς ἐκεῖν' ἀπέβλεπε τὰ τῆς πατρίδος,
 ἵνα μὴ τι στεριθῇ τῶν προνομίων.
 50 Τούτων ἔνεκα ἀπῆλθ' εἰς Βενετίαν
 κάκεϊ μὲν οὖν γε τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων
 ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Μέγα Γεωργίου
 τοῦτον ἐπεψήφισαν πάσαις ταῖς ψήφοις
 καὶ προσανεκήρυξαν μητροπολίτην

Είκ. 2. Τὸ μεσαῖο τμήμα τῆς ἐπιγραφῆς,
 μετὰ τὸ ἐπισκοπικὸ οἰκόσημο τοῦ Νικόδημου Β΄ Μεταξᾶ
 (Φωτογραφία Ν.Γ. Μοσχονᾶ, 1979)

- 55 Φιλαδελφίας καὐτῆς τῆς Ἑνετίας.
 Καὶ τρία ἔτη μείνας ἐκεῖ ποιμαίνων
 πάλιν ἐμνήσθη τῆς φιλάτης πατρίδος
 καὶ ρίψας δόξαν ἐκεῖσε καὶ ἀξίας,
 χαίρων παραιτήσατ' ἐκεῖνον τὸν θρόνον
 60 καὶ ἐνηγκαλίστατο τὸν λαὸν τοῦτον.
 Ἐγγράφη κατὰ τὸ ἀχμβ' ἔτος τὸ σωτήριον.

ΣΧΟΛΙΑ

1. (στ. 7-13). Ὁ Νικόδημος Α' Μεταξᾶς ἀρχιεράτευσε στὴν ἐπισκοπὴ Κεφαλληνίας, Ζακύνθου καὶ Ἰθάκης στὴν περίοδο 1591-1600. Αὐτὸς ἐκτίσσε τὸ ναὸ τοῦ Ἁγίου Νικολάου στὰ Μεταξάτα τῆς Λιβαθῶς. Βλ. γι' αὐτὸν Ἐπαπεινώνδα Κ. Μεταξᾶ, *δ. π.*, σ. 28-31 καὶ Ἡλία Α. Τσιτσέλη, *δ. π.*, τ. Β', 1960, σ. 95-96 καὶ 81. Ἡ διαθήκη του, με χρονολογία 1 Σεπτεμβρίου 1599, δημοσιεύτηκε ἀπὸ τοὺς Marino e Nicolò Pignatorre, *Memorie storiche e critiche dell'isola di Cefalonia*, τ. Β', Κέρκυρα, 1889, σ. 47-48.

2. (στ. 14-20). Γιά τὸν Νικόδημο Β' Μεταξᾶ, ἀνεψιὸ τοῦ Νικόδημου Α' Μεταξᾶ καὶ συντάκτη τῆς ἐπιγραφῆς, βλ. παραπάνω σημ. 1. Τὸ 1628 ὁ μέχρι τότε ἱερομόναχος Νικόδημος Μεταξᾶς, ἀπὸ τοὺς ἱκανότερους συνεργάτες τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Κύριλλου Λούκαρη (1572-1638), γιὰ νὰ τιμηθεῖ γιὰ τὶς μεγάλες του ὑπηρεσίες στὴν Ἐκκλησίᾳ καὶ τὸ Γένος — ἀρκεῖ νὰ θυμηθοῦμε τὸ ἐλληνικὸ τυπογραφεῖο ποὺ ἔφερε τὸ 1627 στὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ τὸ Λονδίνο καὶ τὶς περιπέτειες ποὺ αὐτὸ τοῦ προκάλεσε —, ἐκλέχτηκε ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο στὶς 26 Μαΐου τιτουλάριος μητροπολίτης Νεαπόλεως, ὅπως συνήθιζε ὁ Λούκαρης «διὰ τὸ μὴ τῆς ἐπαρχίας ταύτης τὸ ὄνομα τέλεον σβεσθῆναι». Ὁ Μεταξᾶς ὅμως δὲν ἐδέχτηκε τὸ ἀξίωμα τοῦ τιτουλάρου μητροπολίτη, ἀλλὰ παρακάλεσε νὰ γίνῃ ἀρχιεπίσκοπος στὴν ἰδιαίτερη πατρίδα του· καὶ ὁ προστάτης καὶ φίλος του Κύριλλος Λούκαρης, μαζί καὶ ἡ Σύνοδος τοῦ Πατριαρχείου, δὲν ἀρνήθηκαν νὰ ἱκανοποιήσουν τὴν εὐλογη ἐπιθυμία του. Ἔτσι στὶς 8 Ἰουλίου τοῦ ἴδιου ἔτους ἐκλέχτηκε (γιὰ δευτέρη φορά) ἀρχιεπίσκοπος Κεφαλληνίας, Ζακύνθου καὶ Ἰθάκης, με σύγχρονη ἀπόσπαση τῆς ἐπισκοπῆς αὐτῆς ἀπὸ τὴ μητρόπολιν Κορίνθου, στὴν ὁποία ὑπαγόταν ἕως τότε, καὶ προαγωγή της σὲ ἀρχιεπισκοπή. Ἡ ἐκλογή του ὅμως αὐτὴ ἔγινε με τοὺς ἑξῆς ὅρους: νὰ παραιτηθεῖ λόγῳ ἡλικίας ὁ Παρθένιος Δοξαράς, μέχρι τότε ἐπίσκοπος Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου· νὰ τὸν ἐκλέξει καὶ ἡ τοπικὴ Κοινότητα κατὰ τὸ προνόμιο ποὺ εἶχε· καὶ νὰ ἐπικυρώσει τὴν ἐκλογή του ἡ Βενετικὴ Γερουσία ὡς πολιτικὴ ἐξουσία τῶν Ἰόνιων νησιῶν. Πράγματι στὶς 23 Νοεμβρίου 1628 ὁ Μεταξᾶς ἐκλέχτηκε ἀπὸ τὸν κλῆρο τῆς Κεφαλονιάς, ὡς διάδοχος τοῦ Παρθένιου Δοξαρά, ποὺ εἶχε παραιτηθεῖ τὸν προηγούμενο μῆνα (στὶς 8 Ὀκτωβρίου). Ἡ ἐπικύρωση ὅμως τῆς ἐκλογῆς του ἀπὸ τὴ Βενετικὴ

Γερουσία έγινε με μεγάλη καθυστέρηση, στις 15 'Ιουλίου 1630. Βλ. για δλ' αὐτὰ Μανουήλ Ι. Γεδεών, «Νικόδημος Μεταξᾶς, Κεφαλληνίας ἢ Νεαπόλεως;», *Ἑκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια*, τ. ΙΘ', Κωνσταντινούπολη 1899, σ. 518· Κ. Ν. Σάθας, *δ. π.*, σ. 280· Π. Χιώτης, *δ. π.*, σ. 129-130· Ἡλίας Α. Τσιτσέλης, *δ. π.*, τ. Β', 1960, σ. 106-110· Κωνστ. Δ. Μέρτζιος, *Πατριαρχικά, ἤτοι Ἀνέκδοτοι πληροφορίες σχετικά πρὸς τοὺς πατριάρχας Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοῦ 1556-1702*, [Πραγματεῖαι τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τ. 15 (1951), ἀριθ. 4], σ. 44-46. Ὁ Νικόδημος Β' Μεταξᾶς ὡς ἀρχιεπίσκοπος ἔκτισε τὸ οἶκμα τῆς Ἐπισκοπῆς δίπλα στὸ ναὸ τοῦ Ἁγίου Νικολάου στὰ Μεταξάτα (στ. 20).

3. (στ. 21-27). Γιὰ τὸ σεισμὸ τῆς 30 Σεπτεμβρίου 1636 βλ. Ἡλίας Α. Τσιτσέλης, *δ. π.*, τ. Β', 1960, σ. 420. «Διήγησις» γιὰ τὸ σεισμὸ αὐτὸ ἔγραψε ὁ Ἱερόθεος Ἀββάτιος, λόγιος κληρικὸς τοῦ 17ου αἰ. (βλ. γι' αὐτὸν Ἡλίας Α. Τσιτσέλης, *δ. π.*, τ. Α', 1904, σ. 1-2). Αὐτὴ δημοσιεύθηκε ἀπὸ τὸν E. Legrand, *Bibliothèque Grecque Vulgaire*, τ. 1, Παρίσι, 1880, σ. 331-338. [Ὁ Ἱερόθεος Ἀββάτιος (στὴν ἔκδοσι τοῦ Legrand, σ. 331), χρονολογεῖ τὸ σεισμὸ αὐτὸ στὸ 1637: «Διήγησις ἐμοῦ Ἱεροθέου Ἀββατίου τοῦ ἐκ Κεφαλληνίας, περὶ τοῦ μεγάλου σεισμοῦ τοῦ ἐν τῇ Κεφαλληνίᾳ νήσῳ γενομένου τῷ ἀχλζ', Σεπτεμβρίου λ', ἡμέρα Παρασκευῇ, ὥρα τοῦ δεῖπνου»· καὶ ἀμέσως παρακάτω: «τῇ ἄνωθεν ἡμέρα καὶ ὥρα τοῦ ἀχλζ'». Τὴ «διήγησιν» τοῦ αὐτοῦ ὁ Ἱερόθεος Ἀββάτιος τὴν ἔγραψε τὸ 1648, καθὼς ὁ ἴδιος μᾶς πληροφορεῖ (Legrand, σ. 338): «Τὰ ἄνωθεν ἔγραψα ἅπ' ὅσα ἐνθυμήθηκα περὶ τοῦ σεισμοῦ τούτου [...]. Ἐν Λουγδούνῳ τῶν Βαταβῶν, τῷ ἀχμῇ Μαρτίου α', κατὰ τὸ παλαιόν». Ἀλλὰ δὲ θυμᾶται καλὰ. Ἡ ἐπιγραφὴ τῶν Μεταξάτων μᾶς εἶναι ἡ πιὸ ἀξιόπιστη πηγὴ γιὰ τὶς χρονολογίες ποὺ ἀναφέρει καὶ τὸ ἔτος τοῦ σεισμοῦ ἐδῶ πρέπει νὰ διορθωθεῖ σὲ 1636. Ἡ ἴδια διόρθωσις πρέπει νὰ γίνῃ καὶ στίς σ. XXXI καὶ XXXII τῆς «Εἰσαγωγῆς» τοῦ Legrand. Ἀλλὰ καὶ οἱ μεταγενέστεροι ἱστορικοί, ὅταν ἀναφέρουν τὸ σεισμὸ τοῦ 1636, κάνουν λάθος στὴ χρονολογία του. Ἔτσι ὁ Ι. Π. Λοβέρδος Κωστής, *Ἱστορία τῆς νήσου Κεφαλληνίας. Δοκίμιον συγγραφὴν ἰταλιστί...* ἐξελληνισθὲν ὑπὸ Παύλου Κωνσταντίνου Γρατσιατοῦ ... Ἐκδίδεται ἐπιμελείᾳ Γερασίου Α. Λοβέρδου Κωστή, Κεφαλληνία 1888, σ. 139, γράφει ὅτι ἐγένετο τὸ 1638· ὁ Κ. Ν. Σάθας, *δ. π.*, σ. 407, τὸ 1627· ὁ Π. Χιώτης, *δ. π.*, σ. 143, τὸ 1638. Τέλος ἡ Ἀλίκη Γ. Κράβαρη, *δ. π.*, σ. 304, γράφει ὅτι ἐγένετο τὸ 1536, ποὺ πρέπει βέβαια νὰ διορθωθεῖ σὲ 1636. Ἡ ἴδια διόρθωσις πρέπει νὰ γίνῃ καὶ στὸ ἀντίστοιχο σημεῖο τοῦ Ἐπαμεινώνδα Κ. Μεταξᾶ, *δ. π.*, σ. 44, ἀπὸ ὅπου φαίνεται ὅτι πῆρε τὴν πληροφορίαν ἢ κυρίᾳ Κράβαρη].

4. (στ. 28-31). Δηλ. ὁ Νικόδημος Β' Μεταξᾶς μετὰ τὸν καταστρεπτικὸν σεισμὸ τοῦ 1636 ἐξανάκτισε τὸ ναὸ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τὸ κωδωνοστάσιον καὶ τὸ οἶκμα τῆς Ἐπισκοπῆς στὰ Μεταξάτα. Μιὰ ἐρευνα στὸ Τοπικὸ Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο τῆς Κεφαλονίδας νομίζω ὅτι θὰ μᾶς φέροι σὲ φῶς σχετικὰ ἔγγραφα. Ἡ ἀνοικοδόμησις τοῦ συγκροτήματος πρέπει νὰ τελείωσεν τὸ 1642, δηλ. τὸ ἔτος ποὺ ἐντοιχίστηκε ἡ ἐπιγραφὴ.

5. (στ. 32-35). Γιὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ αὐτοῦ βλ. τὸ σχόλιον στοὺς στ. 14-20.

6. (στ. 36-42). Ἡ προαγωγή τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦς σὲ ἀρχιεπισκοπὴν ἐγένετο ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο τὸ 1628, ταυτόχρονα μὲ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Μεταξᾶ ὡς ἀρχιεπισκόπου (βλ. τὸ σχόλιον τῶν στ. 14-20). Ἔτσι ἡ ἐπισκοπὴ Κεφαλληνίας,

Ζακύνθου καὶ Ἰθάκης ἀποσπάστηκε, καθὼς εἶπαμε, ἀπὸ τῆ μητρόπολη Κορίνθου καὶ ἐγινε ἀνεξάρτητη ἀρχιεπισκοπή.

7. (στ. 43-46). Ἐννοεῖ τὴν δξύτετη πολεμικὴ πού τοῦ κήρυξε τὸ ἀρχοντολόι τῆς Ζακύνθου γιὰ λόγους τοπικῆς ἀντιζηλίας. Ἡ πολεμικὴ ἄρχισε μὲ τὴν πρόφαση ὅτι ὁ Παρθένιος Δοξαράς, πού ἦταν Ζακυθινός, ἐξαναγκάστηκε σὲ παραίτηση (βλ. τὸ σχόλιο τῶν στ. 14-20) μὲ εἰσήγηση δικτῆ του. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἄποψη τοῦ Κ. Ν. Σάθα καὶ τοῦ Π. Χιώτη. Τελευταῖα ὁ Ντίνος Κονόμος ἀφήνει νὰ ἐννοηθεῖ ὅτι αἰτία ἦταν πού ὁ Νικόδημος ἐκδηλώθηκε ἀνοιχτὰ ὑπὲρ τοῦ «ρεμπελιοῦ τῶν ποπολάρων» (πού ἐγινε στὴ Ζάκυνθο τὸ 1628, τὴ χρονιά τῆς ἐκλογῆς του ὡς ἀρχιεπισκόπου) καὶ ἐνάντια στοὺς ἄρχοντες. Ἀλλὰ δὲν εἶν' ἐδῶ ὁ τόπος νὰ ἐξετάσουμε τὸ ζήτημα αὐτό. Ἀκολούθησε μακροχρόνια διαμάχη, μὲ συκοφαντίες, ἐμπάθεια καὶ μηχανορραφίες ἀπὸ τοὺς Ζακυθινούς ἀντιπάλους του, ὥστε δημιουργήθηκε μιὰ κατάσταση ἀνυπόφορη γιὰ τὸ Νικόδημο, ἡ ὁποία τὸν ὀδήγησε στὴν ἐπιθυμία νὰ ἀνταλλάξει τὸ θρόνο τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κεφαλληνίας, Ζακύνθου καὶ Ἰθάκης μὲ τὸ θρόνο τοῦ μητροπολίτη Φιλαδελφείας στὴ Βενετία. Βλ. Κ. Ν. Σάθας, *δ.π.*, σ. 280-285· Π. Χιώτης, *δ.π.*, σ. 130. Ἡλίας Α. Τσιτσέλης, *δ.π.*, τ. Β', 1960, σ. 108-112· Ντίνος Κονόμος, *Ζάκυνθος*, τ. Γ', σ. 100, 101, 113-114· τοῦ ἴδιου, *Ζακυνθινὰ Χρονικὰ (1485-1953)*, Ἀθήνα 1970, σ. 32.

8. (στ. 50-55). Ὁ Μεταξᾶς, κουρασμένος ἀπὸ τὴ σφοδρὴ ἀντίδραση ἐναντίον του τοῦ ἀρχοντολογιοῦ τῆς Ζακύνθου, ἐπῆγε στὴ Βενετία τὸ 1632 μὲ δύο σκοπούς: νὰ ἀποδείξει στὶς Βενετικὲς ἀρχὲς τὴν ἀθωότητά του ἀπέναντι στὶς κατηγορίες τῶν ἀντιπάλων του καὶ νὰ πετύχει κάποια εὐνοϊκὴ ἀπόφαση τῆς Γερουσίας, ὥστε νὰ μπορέσει νὰ μετατεθεῖ ἀπὸ τὰ Ἰόνια νησιά στὴ μητρόπολη Φιλαδελφείας. Καὶ πράγματι ἡ Ἑλληνικὴ Ἀδελφότητα τῆς Βενετίας ἐκτιμώντας τὴ φήμη, τὸ ἥθος καὶ τὴν προηγούμενη δράση τοῦ Νικόδημου τὸν ἐξέλεξε στὶς 12 Ἀπριλίου 1632 μητροπολίτη Φιλαδελφείας, ὡς διάδοχο τοῦ Κύριου Θεοφάνη Ξενάκη, μὲ ψήφους 362 ὑπὲρ καὶ 3 ἐναντίον — «πάσαις ταῖς ψήφοις», λέει ὁ ἴδιος στὴ ἐπιγραφή — καὶ μὲ μισθὸ 12 δουκάτα τὸ μῆνα· βλ. Ἡλίας Α. Τσιτσέλης, *δ.π.*, τ. Β', 1960, σ. 113· Μ.Ι. Μανούσκακας, «Συλλογὴ ἀνεκδότων ἐγγράφων (1578-1685) ἀναφερομένων εἰς τοὺς ἐν Βενετία μητροπολίτας Φιλαδελφείας», *Θησαυρίσματα*, τ. 6, 1969, σ. 42-44· Ἀθ. Ε. Καραθανάσης, *Γιὰ ὀρισμένα βιογραφικὰ τοῦ Νικόδημου Μεταξᾶ*, *δ.π.*, ἰδίως σ. 124-126.

9. (στ. 56). Στὴν ἐπιγραφή ὁ Μεταξᾶς λέει ὅτι ἔμεινε τρία χρόνια στὴ Βενετία, ἀλλὰ σὲ ἐπιστολὴ του πρὸς τὸ Δόγη τὸ Φεβρουάριο τοῦ 1635 ἀπὸ τὴν Κεφαλονιά γράφει ὅτι ἔμεινε δύο χρόνια — στὰ ὁποῖα καὶ ἀποδείχτηκε ἡ ἀθωότητά του γιὰ ὅσα τοῦ κατηγοροῦσαν οἱ ἄρχοντες τῆς Ζακύνθου —, ἐνῶ κατόπιν ἐπῆρε ἄδεια ἀπὸ τὴ Γαληνότητά του νὰ ἐπιστρέψει γιὰ ἓνα χρόνο στὴν πατρίδα του. Ἐκεῖ περίμενε τὴν ἄδεια τοῦ Πατριαρχείου γιὰ τὴ μετάθεσή του ἀπὸ τὴν ἀρχιεπισκοπὴ Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου στὴ μητρόπολη Φιλαδελφείας, ὥστε νὰ ἐγκατασταθεῖ ὀριστικὰ στὴ Βενετία. Ἡ ἄδεια αὐτὴ χρειαζόταν, γιατί οἱ ἱεροὶ κανόνες τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀπαγορεύουν νὰ γίνεи κανεῖς ἐπίσκοπος γιὰ τρίτη φορὰ, καὶ αὐτὸς εἶχε ἐκλεγεῖ — ἀπὸ τὴ Σύνοδο — δύο φορὲς προηγουμένως, πρῶτα ὡς Νεαπόλεως καὶ ὕστερα ὡς

Κεφαλληνίας και Ζακύνθου. Τὴν ἐπιστολὴ αὐτὴ τὴ δημοσίευσε ὁ Ἀθ. Ε. Καραθανάσης, *Γὰ ὀρισμένα βιογραφικὰ τοῦ Νικόδημου Μεταξᾶ*, ὁ.π., σ. 124-129.

10. (στ. 57-60). Στὶς 4 Φεβρουαρίου 1635 ὁ Μεταξᾶς ἔστειλε ἀπὸ τὴν Κεφαλονιά (ὅπου, σύμφωνα μὲ ὅσα εἶδαμε στὸ προηγούμενο σχόλιο, πρέπει νὰ βρισκόταν τὸν τελευταῖο χρόνο) ἐπιστολὴ στοὺς Ἑλλήνες τῆς Βενετίας στὴν ὁποία ἀναφέρει τὶς δυσκολίες ποὺ ἀντιμετωπίζει γιὰ τὴν ἐκ νέου ἐγκατάστασή του στὴ Βενετία ὡς μητροπολίτης Φιλαδελφείας. Τρεῖς εἶναι οἱ λόγοι ποὺ τὸν κάνουν νὰ διστάζει: Πρῶτα γιὰτὶ ἀπαγορεύεται ἀπὸ τοὺς κανόνες τῆς Ἐκκλησίας νὰ γίνε κανεῖς «τριτεπίσκοπος» (βλ. τὸ προηγούμενο σχόλιο), καὶ αὐτὸ τοῦ τὸ πρόβαλε ἤδη ὁ Πατριάρχης δύο φορές ὡς κώλυμα καὶ τοῦ σύστησε νὰ ἀρκεστεῖ στὴν ἀρχιεπισκοπὴ Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου. Ἐπειτα γιὰτὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ μείνει κοντὰ στὰ ἀνήλικα παιδιὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰακώβου, ποὺ πέθανε πρόσφατα. Καὶ τὸ σπουδαιότερο, γιὰτὶ ἡ ὑγεία του δὲν τοῦ ἐπιτρέπει νὰ μείνει στὸ ὑγρὸ κλίμα τῆς Βενετίας. Ἡ ἐπιστολὴ του πρὸς τὸ Δόγη, ποὺ εἶδαμε στὸ προηγούμενο σχόλιο, καὶ αὐτὴ τώρα πρὸς τοὺς Ἑλλήνες τῆς Βενετίας — οἱ δύο ἐπιστολὲς φαίνεται πὼς εἶναι σύγχρονες, δηλ. τῶν ἀρχῶν Φεβρουαρίου 1635 — θεωρήθηκαν ὡς ἐπιθυμία του νὰ παραιτηθεῖ ἀπὸ τὸ θρόνο τῆς Φιλαδελφείας, τὴν ὁποία ἡ Βενετικὴ Γερουσία μὲ θέσπισμά της τῆς 28 Ἀπριλίου 1635 ἔκαμε ἀποδεκτὴ.

Ἔτσι ὁ Νικόδημος Β΄ Μεταξᾶς ἔμεινε πλέον ὀριστικὰ στὴν Κεφαλονιά ὡς ἀρχιεπίσκοπος Κεφαλληνίας, Ζακύνθου καὶ Ἰθάκης, ὅπως τοῦ εἶχε συστήσει καὶ ὁ Λούκαρης. Τὸ 1636 ἔγινε ὁ τρομακτικὸς σεισμὸς ποὺ εἶδαμε παραπάνω, ὁ ὁποῖος ἐγκρέμισε τὸ ναὸ τοῦ Ἀγίου Νικολάου, τὸ κωδωνοστάσιο καὶ τὸ οἶκμα τῆς Ἐπισκοπῆς. Ἀλλὰ σὲ λίγα χρόνια ὁ δραστήριος Νικόδημος ἐξανάκτισε ὅλα τὰ γκρεμισμένα κτίσματα τῆς Ἐπισκοπῆς — προφανῶς μὲ δικά του ἔξοδα ἢ καὶ μὲ δικά του: «οὐδενὸς ἐφείσατο πλοῦτου ἢ μόχθου» (στ. 44) — καί, θέλοντας ν' ἀφήσει τὴ μνήμη του στοὺς μεταγενέστερους, ἐτοποθέτησε τὸ 1642 (τότε θὰ τέλειωσε τὸ χτίσιμο) τὴν ἐπιγραφὴ ποὺ μᾶς ἀπασχόλησε, μὲ τὴν ὁποία μᾶς ἐξιστορεῖ συνοπτικὰ τὶς περιπέτειες τῆς ζωῆς του ἀπὸ τὸ 1628 καὶ ἔξῃς, δηλ. μετὰ τὴν ἐκλογὴ του ὡς ἀρχιεπισκόπου. Βλ. Μ.Ι. Μανούσακας, *Συλλογὴ*, ὁ.π., σ. 46-50. Ἡλίας Α. Τσιτσέλης, ὁ.π., τ. Β', 1960, σ. 113-114.

Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ αὐτὴ ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἱστορικὸ κείμενό της μᾶς ἐνδιαφέρει καὶ γιὰ τὸ ἀνάγλυφο οἰκόσημο ποὺ εἶπαμε πὼς ὑπάρχει στὴ μέση τῆς πλάκας. Τὸ οἰκόσημο αὐτό, ποὺ εἶναι ἀληθινὸ κομψοτέχνημα, παριστάνει ἓνα περιστέρι ποὺ κρατεῖ στὸ ράμφος του ἓνα κλαδὶ ἐλιάς καὶ πατεῖ ἐπάνω στὴν ὑδρόγειο — σὰν νὰ φέρνει μῆνυμα εἰρήνης στὸν κόσμον. Τὰ σύμβολα αὐτὰ συνθέτουν τὸ γνωστὸ οἰκόσημο τῆς οἰκογένειας Μεταξᾶ. Ἐδῶ ὅμως, ἐπειδὴ πρόκειται γιὰ κληρικοὺς καὶ μάλιστα ἐπισκόπους, τὸ οἰκογενειακὸ οἰκόσημο συμπληρώνεται μὲ τὰ γνωστὰ ἐραλδικὰ σύμβολα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς, δηλ. ἔχει κάλυμμα στὴν κορυφή, ἀποκάτω τὸν πατριαρχικὸ σταυρὸ — ποὺ ἔχει δυὸ ὀριζόντιες κεραίες ἀντὶ γιὰ μία τοῦ κανονικοῦ σταυροῦ, τὴν ἐπάνω μικρότερη ἀπὸ τὴν κάτω —, καὶ δεξιά καὶ ἀριστερά, σὲ ἀντιζυγία, σύμ-πλεγμα θυσάνων τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἁξιώματος, ποὺ ἐκφράζουν τοὺς τρεῖς βαθ-

μοὺς τῆς ἱεροσύνης· τοῦ διακόνου μὲ ἓνα θύσανο, τοῦ ἱερέα μὲ δύο, καὶ τοῦ ἐπισκόπου μὲ τρεῖς⁷.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐπιγραφῆς τῶν Μεταξάτων θεωρῶ σκόπιμο νὰ φέρω στὴ δημοσιότητα καὶ ἓνα μικρὸ ἑλληνικὸ αὐτόγραφο τοῦ Νικόδημου Β' Μεταξᾶ τῆς 27ης Ἰουλίου 1629, ποὺ ἔχει τὴν ὑπογραφή του. Φωτοαντίγραφο τοῦ μικροῦ αὐτοῦ χειρογράφου μοῦ ἔδωσε πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια ὁ φίλος κ. Γεράσιμος Η. Πεντόγαλος, γιατρός στὸ Ἀργοστόλι, σήμερα καθηγητῆς τῆς Ἱστορίας τῆς Ἱατρικῆς στὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Ὅπως μὲ πληροφορεῖ ὁ κ. Πεντόγαλος μὲ γράμμα του τῆς 27.4.1982, τὸ πρωτότυπο, ἓνα μικρὸ σημεῖωμα διαστάσεων 107×150 χιλ. περίπου, βρίσκεται λυτό, μέσα στὸ Α' βιβλίο συμβολαίων, τῶν ἐτῶν 1627-1633, τοῦ νοταρίου τῆς περιοχῆς Ἐλίου Κεφαλληνίας Αὐγουστίνου Χιόνη, στὸ Τοπικὸ Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο τῆς Κεφαλονιάς. (Βλ. γι' αὐτὸν Ἀναστασίας Σιφωνίου-Καράπα, Μενέλαου Α. Τουρτόγλου, Σπυρίδωνος Ν. Τρωιάνου, «Τὸ Νοταριακὸν Ἀρχεῖον Κεφαλληνίας», *Ἐπετηρὶς τοῦ Κέντρου Ἑρεύνης τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου*, τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τ. 16-17, 1969-1970, Ἀθήνα 1972, σ. 62). Βέβαια τὸ μικρὸ αὐτὸ σημεῖωμα μᾶς ἐνδιαφέρει κυρίως γιὰ τὸ γραφικὸ χαρακτῆρα καὶ τὴν ὑπογραφή τοῦ Νικόδημου Β' Μεταξᾶ. Πρέπει ὅμως νὰ ἔχουμε ὑπόψη ὅτι μεταγενέστερο καὶ σημαντικότερο αὐτόγραφο τοῦ ἴδιου ἱεράρχη (τοῦ 1635) δημοσιεύτηκε ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Μ.Ι. Μανούσακα στὴ μελέτη του «Συλλογὴ ἀνεκδότων ἐγγράφων (1578-1685) ἀναφερομένων εἰς τοὺς ἐν Βενετίᾳ μητροπολίτας Φιλαδελφείας», *Θησαυρίσματα*, Βενετία, τ. 6, 1969, σ. 46-49· αὐτόθι, πίνακας Γ', δεῖγμα γραφῆς καὶ ὑπογραφῆς του. Ἀλλὰ στὸ Τοπικὸ Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο τῆς Κεφαλονιάς θὰ πρέπει νὰ ὑπάρχουν καὶ ἄλλα δικαιопρακτικὰ καὶ διοικητικὰ ἔγγραφα τοῦ Νικόδημου Β' Μεταξᾶ.

Τὸ κείμενο τοῦ σημειώματος —τοῦ ὁποίου δημοσιεύω καὶ φωτογραφία— ἔχει ὡς ἑξῆς:

† Ἅγιε καθηγούμενε τῆς μοῖνης τοῦ Ἀγίου Νικο²λάου τῆς Γρούσπας, χάρις εἴη[...]/³ σὺν τοῖς λοιποῖς ἀδελφοῖς. Ἐπειδὴ καὶ/⁴ ἔχετε μεγάλην ἀνάγκην νὰ πουλήσῃ/⁵τε τὸ ἀμπέλι εἰς τὸν Κάτω Λέον διὰ/⁶ φτίασιν τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου, διὰ/⁷ τοῦτο παρέχω σοι ἄδειαν νὰ/⁸ τὸ πουλήσῃς ἐξετιμόνωντάς το/⁹ εἰς ὅποιον ἤθελες εὔρει ἀγορά/¹⁰στίην. Καὶ εἰς βεβαίωσιν τῆς που/¹¹λησίας γράφω τὸ παρὸν ἰ/¹²διόχειρόν μου γράμμα. 1629/¹³ Ἰουλίου 27.

/¹⁴ Ὁ Κεφαληνί(ας) καὶ Ζακίν(θου) Νικόδημ(ος).

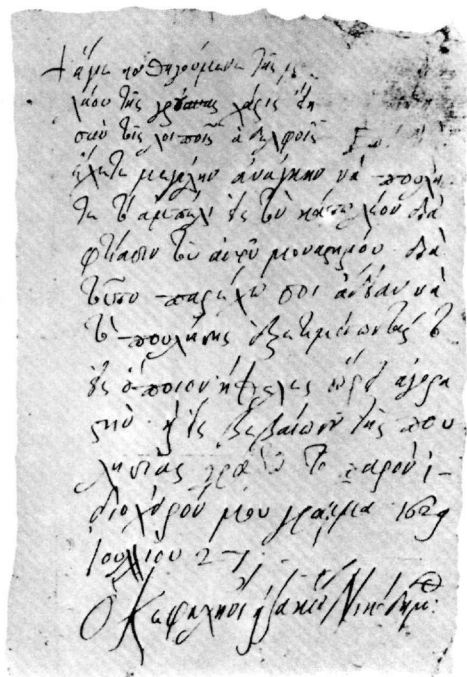
7. Τὸ οἰκόσημο αὐτὸ περιγράφεται καὶ ἀπὸ τὸν Ι.Γ. Τυπάλδο-Λασκαράτο, «Συλλογὴ ἐραλδικῶν μνημείων τῆς Κεφαλονιάς», *Κεφαλληνιακά Χρονικά*, τ. 4, 1982, σ. 179-180, ὅπου καὶ εἰκόνα του, στὸν πίνακα Ι.

ΣΧΟΛΙΑ

1. (στ. 1-2). Ἡ μονὴ τοῦ Ἀγίου Νικολάου τῆς Γρούσπας βρισκότανε στὴ Σάμη, κοντὰ στὰ χωριά Ζερβάτα καὶ Χαλιωτάτα. Σήμερα δὲν ὑπάρχει. Βλ. γι' αὐτὴν Ἡλίας Α. Τσιτσέλης, ὁ.π., τ. Β', σ. 366-367, καὶ Ἀντώνιος Μηλιαράκης, *Γεωγραφία πολιτικὴ νέα καὶ ἀρχαία τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας*, Ἀθήνα 1890, σ. 48.

2. (στ. 5). εἰς τὸν Κάτω Λέον· πρόκειται γιὰ τὴν περιοχὴ τοῦ Κατελιοῦ, στὸ νοτιοανατολικὸ ἄκρο τῆς Κεφαλονιάς· βλ. Ἀντώνιος Μηλιαράκης, ὁ.π., σ. 37-38.

Γ. Γ. Ἀλυσανδράτος

Εἰκ. 3. Τὸ μικρὸ αὐτόγραφο τοῦ Νικόδημου Β' Μεταξά,
27 Ἰουλίου 1629.
(Φωτοαντίγραφο Γεράσι. Η. Πεντόγαλου, 1978)